

Història del naufragi més important de l'Armada Invencible

Autor: Pedro Luís Chinchilla

Data de publicació: 21-04-2022

Per a alguns va ser el primer naufragi de l'Armada Invencible, per a uns altres el segon i per a uns altres el tercer; però gairebé per a tots va ser el naufragi definitiu de l'Armada Invencible: el de la galiassa La Girona. Escrit d'en Pedro Luís Chinchilla i traduït per En Joan Romeu.

La Galiassa 'la Girona'. Història del naufragi més important de l'Armada Invencible

El drama de la galiassa La Girona

El divendres 28 d'octubre de 1588, havent perdut el seu timó i intentant ser governada únicament a rem, la nau Girona, pertanyent a l'Armada Invencible, s'aboca contra les roques de 'Lacada Point'. Bramulen les fustes del casc del vaixell enmig del soroll del temporal.

Uns intenten salvar-se aferrant-se a taulons. D'altres cauen irremeiablement a l'aigua; el vaixell sotsobra, algú sent resar mentre s'empassa la seva última glopada d'aire abans que l'aigua salada, gelada, li ompli la boca. A la mà porta un anell d'or regalat uns mesos abans per la seva esposa amb la llegenda 'no tinc res més a donar-te'.

Amb els ulls oberts, desorbitats, mentre se submergeix veu d'altres companys fent les mateixes i inútils gesticulacions que fan tots aquells que no saben nedar. És la fi que comparteixen mentre continuen caient sense parar cossos a l'aigua com un esbart de corbs marins disposats a pescar la dolorosa certitud de la seva mort.

Tots ells, remers, soldats, mariners i nobles són, en aquests moments, iguals i companys de destí. Poc importa ara la lluentor de l'or d'una salamandra alada que resplendeix sota l'aigua.

Un home molt alt, de fina figura, blanca de pell i pèl-canós cau a la mar i s'uneix a aquesta insuportable i macabra dansa. Tothom el reconeix malgrat no haver-lo vist mai tan fràgil i vulnerable.

N'Alonso Martínez de Leyva. El Greco.

En el moment de la tragèdia, la galiassa La Girona, construïda a Nàpols el 1580 (en aquells dies territori espanyol) i una tripulació de 589 homes encabia en aquells moments unes 1150 persones.

Anomenada La Girona en homenatge a En Pedro Téllez-Girón i de la Cueva, virrei de Nàpols i primer duc d'Osuna, semblava que anava irremeiablement a la fi.

En Pedro Téllez-Girón, el cognom del qual va donar nom a La Girona

La solidaritat de la gent de mar havia fet sobrecarregar fins al límit la seva capacitat amb els naufragis d'altres naus com la 'nau Santa María Encoronada' i la 'Duquesa de Santa Ana. Uns 200 marins i soldats van haver de ser abandonats a Killybegs (localitat situada a la província de l'Ulster irlandès), perquè materialment no hi va haver manera de poder embarcar-los.

Crucifix d'origen espanyol trobat a Killybegs

El primer naufragi. La nau 'Rata Santa María Encoronada'

Una gran quantitat de nobles anaven a bord. La fama adquirida durant anys per N'Alonso Martínez de Leyva com a soldat i marí va fer que molts respectables personatges volguessin navegar en la seva 'Rata Santa María Encoronada' abrigats pels seus grans dots de comandament.

Malgrat no ser almirall, el seu superior Martín de Bertedona a penes prenia una decisió pròpia, deixant a Leyva com comandament efectiu de la seva flota.

Leyva, al comandament militar de la Rata Santa María Encoronada (dita així pel cognom del qual havia estat el seu primer capità del 1570 al 1579, el genovès Giovanni María Ratti), i capitanejada pel genovès Francesco Vitale, havia embarrancat a la badia de Tullagham (a l'est d'Irlanda) on havia volgut dirigir-se per reparar les avaries de la seva nau el 17 de setembre de 1588.

La badia de Tullagham

N'Alonso Martínez de Leyva va fer desembarcar la tripulació que estava formada per 419 homes, sense perdre'n ni un, a la badia de Tullagham i quatre dies més tard va cremar la nau per evitar que caigués en mans dels anglesos.

Els espanyols es van fortificar al Castell de Doona, pròxim al lloc del naufragi i assabentant-se del enfonsament d'una altra nau, la Duquesa Santa Ana a la badia d'Elly, Leyva va decidir dirigir-se per terra al lloc on havia arribat aquest navili.

Les restes del castell de Doona.

El segon naufragi: 'La Duquesa Santa Ana'

L'urca Duquesa Santa Ana, que suma a la seva tripulació la de la Rata Santa María Encoronada compta en aquell moment amb més de 770 homes a bord.

El 26 de setembre, després de només dos dies de navegació, la seva sobrecàrrega, el fort vent i la mar de fons, la fan embarrancar a la badia de Loughros Mor (Donegal).

Badia de Loughros Mor

Una vegada més, Leyva va actuar com un autèntic líder i va conduir tots els homes a una petita illa en el llac Kiltorris, on es van fortificar a les ruïnes d'un castell en el qual va muntar una peça lleugera d'artilleria.

N'Alonso, que estava lesionat en una cama per culpa d'una barra d'un cabrestant que el va colpejar durant el desembarcament, pensava mantenir-se allí fins que algun altre vaixell pogués traslladar-los a Espanya.

A la trobada de la galiassa Girona

Dies més tard, gràcies a un irlandès, van saber que la galiassa La Girona es trobava fent reparacions al port de Killybegs, a uns 28 quilòmetres més al sud.

De nou va aixecar el campament i van marxar amb la seva tropa de 770 homes a trobar el galió. Després de quinze dies d'obres a la nau Girona, emprant els materials i aparells d'un altre navili espanyol naufragat pels voltants, del qual desconeixem el seu nom, la galiassa va sortir de nou a la mar el 26 d'octubre rumb cap a Escòcia, evitant el retorn perillós per l'oest d'Irlanda, donat que anava molt sobrecarregat per portar 1.150 homes a bord.

La galiassa Girona era un vaixell formidable i estava comandat per N'Hug de Montcada i Gralla. Tenia una gran i alta estructura, tres mastelers de vela llatina i disposava de dos castells, un d'ells a proa i l'altre a popa, on anava col·locada part de l'artilleria, mentre que la resta se situava entre els bancs dels remers (xusma) que estaven a cobert.

Galiassa

Dotada d'un enorme botaló a proa destinat a envestir els vaixells enemics, la seva estratègia original implicava trencar les formacions enemigues i quedar-se dins d'elles ajudant l'avanç dels seus companys de flota, una maniobra només apta per valentes i que en aquelles circumstàncies era tan sols una reminiscència.

El Girona, convertit en un vaixell de rescat sobrecarregat, en el que els homes viatjaven amuntegats, famolencs, malalts i sacsejats per la tempestat, ni tan sols En Alonso Martínez de Leyva era capaç de remeiar l'imminent destí.

El tercer naufragi. La galiassa La Girona.

Només hi va haver nou supervivents, encara que altres nàufrags que van arribar al port de Ribadeo durant el mes de gener de 1589 i van parlar de set supervivents: tres soldats i quatre mariners. Sabem el nom de tres d'ells. El timoner grec Jorge de Nicolo de Zante, el qual va ser recompensat amb una ajuda de 100 ducats al seu retorn a Espanya. Un tal Diego de Sevilla que va arribar a Ribadeo mesos més tard. I el genovès Giacomo Schiaffino (nom aportat pel professor Renato Gianni Ridella).

Camafeu provinent de la nau Girona (Museu Ulster a Belfast)

La tradició local ha mantingut viva la memòria d'aquells desgraciats espanyols, atribuint el cognom Morning a un dels supervivents de la nau La Girona, quan l'endemà del naufragi, van trobar a un home desconcertat i nu i el van anomenar Adam Morning (l'Adam del matí).

Els cossos de la majoria dels morts del naufragi de La Girona es troben molt possiblement en una fossa situada en el

cementiri de l'església de St. Cuthbert's, on recents treballs arqueològics no invasius han revelat una zona molt enfonsada i buida amb totes les característiques esperades d'un gran enterrament comú.

Cementiri de St. Cuthbert's. El cercle marcat indica el lloc de la fossa comuna

Més tard dels fets relatats, van arribar notícies contradictòries a Espanya. A l'octubre, el capità de la nau 'La Nostra Senyora de Begoña', Juan Gutiérrez de Garibay, informa a la seva arribada a Cangas, que Leyva estava pres juntament amb dos cavallers prop de la ciutat de Galway a l'oest d'Irlanda.

També arriben a Espanya un grapat de cartes de Leyva portades en mà per Martín d'Igueldo, que diu li van ser lliurades per un irlandès i que, possiblement, van ser escrites quan Leyva estava fortificat al castell de Doona.

Les primeres notícies verídiques sobre la sort de la nau La Girona, van ser proporcionades per soldats i marins de la nau Trinitat Valenzera, arribada a Le Havre i procedent d'Escòcia i que Marolín de Juan va comunicar a Madrid el 27 de desembre de 1588.

Joies pertanyents a la nau Girona. La medalla amb la creu de Santiago va pertànyer, molt possiblement, a N'Alonso Martínez de Leyva (Museu Ulster a Belfast)

La trista notícia es confirma per cartes rebudes des d'Anglaterra i Flandes. La confusió regnant sobre la sort d'En Leyva obliga a muntar una operació amb dues naus a càrrec del capità Miguel de Esquivel per tal d'esbrinar el realment succeït, operació que es va suspendre davant l'evidència de la tragèdia.

El 10 de febrer de 1589, el rei Felip II va concedir la 'Encomienda de Alcuéscar' de l'orde de Santiago al fill més gran d'Alonso Martínez de Leyva, en honor i a la memòria del seu pare i en gratitud pels seus serveis.

Actualment, la Gran Armada Espanyola de 1588 reviu i ajuda al desenvolupament rural de les comunitats irlandeses que comparteixen aquesta història amb nosaltres, demostrant que la seva èpica i el seu drama no va ser en va i que en la seva memòria un nou horitzó és possible.

Aquest article va ser escrit per documentar l'associació 'La Girona Gold' de la localitat Portballintrae a Irlanda del Nord i està dedicat a ells.

Bibliografia:

-La Batalla del Mar Océano, José Ignacio González-Aller Hierro, Marcelino de Dueñas Fontán, Jorge Calvar Gross y M^a del Campo Mérida Valverde. Ministerio de Defensa-Armada Española. 2013

Notes del traductor:

* Galiassa. La galiassa era una galera llarga, alta i pesant. Estava proveïda de tres pals, dos d'aquests amb veles quadres, coberta superior, castells a proa i a popa. Podia portar entre 32 i 46 bancs de remers i equipada amb 36 canons grossos, a més a més d'altres de mida més petita.

* Urca; Una urca és un tipus d'embarcació de tres pals d'uns 40 m d'eslora i una gran màniga en el seu centre que li permetien una gran capacitat de càrrega per mercaderies, qualitat que fa facilitar la seva adaptació com a vaixell de guerra, per tal de transportar la soldadesca així com material de guerra.

* Ubicació dels 3 naufragis a l'enllaç següent:

<https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1JYB5wsePdrxUiTiFr06PI3bftr5SCr6&usp=sharing>

Autor: Pedro Luís Chinchilla

Font: www.armadainvencible.org/la-girona/

